

Europakommissionens teoretiska idéinriktning inom miljöpolitiken

En idéanalys av ”A Clean Planet for all”

Abstract

I oktober i år gav *The Intergovernmental Panel on Climate Change* ut en speciell rapport om konsekvenserna av den globala uppvärmningen vid en temperaturökning på 1,5° C. Vid uppgörelsen av Parisavtalet 2015 träffades den största samlingen av beslutfattare i en klimatkonferens någonsin. Det senaste klimatmötet i Katowice var en uppföljning av hur Parisavtalet ska genomföras och de enades om en regelbok. Den 18-19 september 2018 ägde en Post-growth konferens rum i Bryssel, initierad av tio europaparlamentariker. Den Europeiska kommissionen utgav en strategiplan, "A Clean Planet for all", för hur unionen kan gå tillväga för att bemöta nutida och framtida klimatförändringar.

Denna uppsats genomför en idéanalys av kommissionens strategiplan "A Clean Planet for all" och granskar därigenom dess teoretiska idéinriktning. Teorierna som används är liberalism, cirkulär ekonomi och degrowth, det är tre dimensioner som undersöks i strategiplanen. Jag finner att den miljöliberala dimensionen får störs genomslag i kommissionens rapport, trots dess uttalade mål att sträva mot en cirkulär ekonomi.

Nyckelord: Europa kommissionen, "A Clean Planet for all", cirkulär ekonomi, degrowth, liberalism, idéanalys, dimensioner

Antal ord: 9748

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 Syfte.....	2
1.2 Frågeställning	4
1.3 Disposition.....	4
2 Metod	5
2.1 Validitet och reliabilitet	6
2.2 Definitioner.....	7
2.3 Material och källkritik	8
2.3.1 Källkritisk granskning av ”A Clean Planet for all”	9
3 Teoretiska perspektiv	10
3.1 Miljöliberalism	10
3.2 Cirkulär ekonomi.....	11
3.3 Degrowth	12
3.4 Analytiskt ramverk	13
4 EU	16
4.1 Europeiska Kommissionen.....	16
4.2 Kommissionens strategiplan ”A Clean Planet for all”.....	17
5 Resultat	18
5.1 Idéanalys.....	18
5.1.1 Tillväxt och marknad.....	18
5.1.2 Livsstil hos medborgare	19
5.1.3 Energiproduktion.....	20
5.2 Sammanfattning.....	22
6 Avslutande diskussion	25
6.1 Resultatets implikation	25
6.2 Reflektioner rörande analysmodellen.....	26
6.3 Förslag till vidare forskning	27

7	Källförteckning	28
7.1	Böcker.....	28
7.2	Elektroniska källor.....	29
8	Tabeller	32

1 Inledning

The Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) utfärdade i oktober 2018 en särskild rapport som beskriver effekterna av den globala uppvärmningen vid 1,5° C över förindustriella nivåer. Denna påvisar hur den mänskliga påverkan på klimatet redan gjort att vi idag har nått 1° C över förindustriella nivåer och att temperaturen fortsättningsvis kommer att öka med ungefär 0,2° C per årtionde om vi inte genomför drastiska förändringar omgående (Europeiska Kommissionen 2018a:2).

Vi kan redan se konsekvenser av den pågående globala uppvärmningen. Vårt klimat förändras och vi ser en allt högre frekvens av extremt väder runt om i världen. Europa har drabbats hårt de senaste åren av allt från kraftig torka till översvämningar, skogsbränder, tyfoner och orkaner. Temperatursmässigt har 18 av de senaste 20 åren bjudit på de varmaste åren som någonsin uppmätts. Om temperaturökningen fortsätter, ökar risken för en oåterkallelig förlust av Grönlands istäcke som triggas vid 1,5° C till 2° C. Om den globala uppvärmningen skulle gå så långt, skulle denna förlust så småningom leda till en upp till 7 meters stor stigning av havsnivån (Europeiska Kommissionen 2018a:2).

Utsläppen av växthusgaser genom användandet av fossila bränslen har påskyndat klimatförändringarna i en allt högre takt sedan den industriella revolutionen, snabbt och reellt agerande krävs omgående för att finna lösningar. Mest utsläpp sker idag där ekonomisk aktivitet är som högst, huvudsakligen i globala nord. Det är även dessa regioner som framförallt bidragit till mest utsläpp historiskt sett fram till idag. I flera tusen år var nivån på jordens koldioxidutsläpp stabil runt 280 ppm (miljondelar), detta började förändras runt 1800-talet med den industriella revolutionen och sedan dess har koldioxidutsläppen ökat exponentiellt. Detta beror delvis på mänsklig aktivitet, främst användningen av fossila bränslen (Vitousek et. al. 1997:496).

Under uppgörelsen av Parisavtalet 2015 samlades världens ledare och skrev för första gången under ett landmärkesavtal för att intensifiera åtgärderna i arbetet mot klimatförändringarna. Under nästkommande år började det aktiva arbetet med att stärka det globala svaret på hotet om den globala uppvärmningen (UNFCCC 2018). Avtalet adresserar 21 avgörande punkter där vi genom att hålla världens medeltemperaturhöjning under 2° C mot förindustriell tid, och fortsätter ansträngningarna för att begränsa denna till 1,5° C, kan hämma konsekvenserna av klimathotet (UNFCCC 2016).

Utöver Parisavtalet kan vi även se det internationella agerandet inom miljön i Europa. I september i år anordnades en Post-growth konferens av medlemmar

inom europaparlamentet som ämnade sprida kunskap om begreppet inom institutionen. Post-growth är en tankeföreställning som menar att tillväxt är bra till en viss gräns men att det på senare år har börjat få stora konsekvenser både på klimatet och för människor. Den eviga strävan efter tillväxt har även lett till en växande av ojämlikhet, ett växande av utsläpp av skadliga ämnen, en växande stress och en allt högre grad av utrotningen av växter och djur för att nämna några. Post-growth menar att vi i en värld med begränsade resurser, måste se till möjligheten av en avtagande, eller till och med upphörande, tillväxt. (The Post Growth Institute 2018)

Den eviga strävan efter tillväxt är idag både samhällets grundläggande drivkraft och orsak till att klimatet går i den riktning det gör. Tankeföreställningar som degrowth, som inte finner sin grund i tillväxt men som fortfarande påstår sig bevara välfärden, har under senare år fått allt större genomslag.

I december 2015 band sig europakommissionen till den fulla implementeringen av en cirkulär ekonomi genom det som kallas ”The Circular Economy Action Plan” (Europeiska Kommissionen 2018b), och i november 2018 släppte de en långsiktig strategi-rapport för Europas arbete till att bli en klimatneutral ekonomi till år 2050. Denna ämnar ligga till grund för hela Europeiska Unionens arbete i dess strävan att nå klimatmålen.

Med tanke på klimatförändringarnas aktualitet, globala nords stora roll i denna utveckling och omställning, samt Europas makt inom det internationella systemet, anser jag att en studie av kommissionens teoretiska idéinriktning är högst relevant.

1.1 Syfte

Syftet med min studie är att undersöka vilken teoretisk idéinriktning Europeiska Unionen (EU) har i sitt arbete inom miljön. Inom EU är det europeiska kommissionen och europaparlamentet som har den yttersta makten i det lagstiftande arbetet. Jag har valt att inrikta mig på kommissionens arbete. Genom att undersöka kommissionens teoretiska idéinriktning, som ligger till grund för alla beslut som de fattar, hoppas jag kunna bidra till en djupare förståelse av problematiken kring klimatförändringarna och hur EU agerar i denna fråga i sin lagstiftande makt.

Jag hoppas kunna erhålla en studie av beskrivande karaktär, genom min beskrivande ambition av hur situationen ser ut idag, och en förståelseinriktad sådan, genom att se till problematiken kring klimatförändringarna, vart kommissionen påstår sig stå i frågan och vart deras ambition står i förhållande till deras agerande. Jag ser det lämpligt att genom en beskrivande idéanalys undersöka dess senaste rapport ”A Clean Planet for all”, som utgör en långsiktig strategisk plan för arbetet mot en klimatneutral ekonomi till 2050 (Europeiska Kommissionen 2018a).

Europeiska kommissionen antog 2015 en plan som kallas ”The Circular Economy Action Plan”, denna innehåller åtgärder för att bidra till Europas övergång till en cirkulär ekonomi. Två år efter antagandet av planen, har mer än hälften av de initiativ som planerades införts (Europeiska Kommissionen 2018b). Ett exempel är förbudet mot engångsprodukter i plast, såsom sugrör och plasttallrikar, år 2021 (Yeginsu 2018). Jag kommer i min studie undersöka hur väl deras agerande i strävan mot en cirkulär ekonomi stämmer överens med teorin bakom konceptet. Genom min idéanalys har jag även valt att undersöka två ytterligare ekonomiska teorier: miljöliberalism och degrowth.

Min studie är inomvetenskapligt relevant på framförallt tre områden. Många tidigare forskare har intresserat sig för EU:s agerande inom miljön, men med tanke på klimatfrågans angelägna och oförutsägbara karaktär krävs det konstant ny forskning på området. Det material som är centralt i min studie släpptes 28nde november 2018 och kommer ligga till grund för kommissionens fortsatta arbete. Om jag finner avvikande resultat i min analys av detta material skulle det vara högst relevant för vidare forskning, både för de som intresserar sig för EU som institution och för forskning inom staters och institutioners agerande inom miljöfrågan.

För det andra gynnar forskning inom teorin degrowth hela forskningsområdet då detta är en relativt ny teori. Just studier av EU i relation till degrowth är nästan obefintligt och med tanke på att ifrågasättande av begreppet tillväxt blir allt vanligare kan denna teori komma att bli central inom framtida forskning, både fristående sådan och i relation till EU.

Sist skall nämnas att EU idag genom implementeringen av ”The Circular Economy Action Plan” har en uttalad strävan av att bli ett cirkulärt, slutet ekonomiskt system. Genom att undersöka hur väl kommissionens senaste strategiplan följer denna linje, kan det reala agerande mot en cirkulär ekonomi utkristalliseras. Om de inte skulle ta aktiva steg i strategirapporten som går i samma riktning som den cirkulära ekonomiplanen öppnar det upp för vidare forskning inom området.

I frågan kring min studies utomstående relevans finns det många områden som går att lyfta, framförallt inom det berörda forskningsområdet EU. EU är en ett unikt internationellt samarbete bestående av 28 medlemsländer med en relativt stor överstatlig legislativ makt. Om EU skulle ändra inriktning i sitt lagstiftande arbete inom miljön, som har beröringspunkter inom nästan alla sektorer, skulle det ha stor betydelse för dess medlemsstater. Huruvida EU ändrar riktning eller ej, och arbetar mot eller för klimatmålen, har därigenom stor betydelse för alla Europas medborgare.

1.2 Frågeställning

Vilken teoretisk idéinriktning har kommissionen i sin strategirapport ”A Clean Planet for all”?

1.3 Disposition

I första kapitlet redogör jag för min ämnesvalsmotivering, problemets bakgrund, mitt syfte, samt problemformulering. Det avslutas med min disposition av uppsatsen.

I andra kapitel presenteras och beskrivs min valda metod, en idéanalys med dimensioner utgör den kvalitativa studien. Uppsatsens validitet och reliabilitet diskuteras därefter samt definitioner som är relevanta för arbetets gång. Sedan går jag igenom material, de avgränsningar jag gör i min undersökning och avslutar med ett avsnitt om källkritik.

I tredje kapitel redogör jag för mina teoretiska perspektiv, de ekonomiska teorierna miljöliberalism, cirkulär ekonomi och degrowth. Detta kapitel avslutas med mitt analytiska ramverk.

I fjärde kapitlet redogör jag kort om EU och kommissionens roll. Jag presenterar även kommissionens rapport ”A Clean Planet for all” och ger en kortare sammanfattning av dess huvudpunkter.

I femte kapitlet har jag valt att inleda med resultatet av min idéanalys där jag utgår från de ekonomiska teorier jag presenterar i det tredje kapitlet. Detta kapitel avslutas med en sammanfattning av mitt resultat.

I sjätte kapitlet presenterar jag mina slutsatser och besvarar frågeställningen. Efter min avslutande diskussion följer ett kortare kapitel om reflektioner över analysmodellen samt en presentation av förslag till vidare forskning.

2 Metod

Jag har som ambition att analysera förekomsten av olika ekonomiska perspektiv i Europeiska kommissionens rapport ”A Clean Planet for all”, då jag ämnar undersöka vilken teoretisk idéinriktning kommissionen har i sitt arbete inom miljön. För att genomföra en analys av rapporten har jag valt metoden beskrivande idéanalys.

En beskrivande idéanalys är en bra metod i situationer då man vill analysera innehållet av en text och ämnar undersöka just det som inte uttrycks explicit, utan som snarare kan avläsas genom textens innebörd (Beckman 2007:49–50). Beskrivande idéanalyser används ofta för att analysera förekomsten av idéer i allmänhet eller inom något sak- eller politikområde (Bergström 2005:146). EU har från dess avstamp varit ett liberalt projekt och har på senare år haft en uttalad strävan mot en cirkulär ekonomi. Med tanke på att jag ämnar undersöka kommissionens reala teoretiska idéinriktning, och inte den uttalade, lämpar sig en idéanalys mycket bra för mitt syfte.

Under bearbetningen av materialet i idéanalyser kan olika analysverktyg vara till hjälp, två vanligt förekommande är idealtyper eller dimensioner (Bergström 2005:149). Idealtyper kan ses vara en extrembild av en viss idé eller teori och är ett instrument för att renodla vissa drag inom en text (Bergström 2005:150). Dimensioner å andra sidan är ett analysinstrument som används för att fånga in bredare påståenden som i många fall är mer löst konstruerade, dessa har även ofta stöd i politisk filosofi eller ideologiforskning (Bergström 2005:156).

Jag har valt att använda mig av dimensioner i min analys för att försöka fånga in den bredare innebörden av mina ekonomiska teorier. Dimensioner har sitt ursprung i kommissionens strategirapport och fastställdes efter genomläsning av rapporten. På detta sätt utgör mina dimensioner områden som belyser kommissionens idéföreställning. De tre dimensioner som kommer utgöra min idéanalys är *Tillväxt och marknad*, *Livsstil hos medborgare* och *Energiproduktion*.

Vidare kommer varje dimension att användas för att gradera kommissionens hållbarhetsgrad inom miljöfrågan, där de ekonomiska teorierna degrowth, cirkulär ekonomi och miljöliberalism utgör ett graderings-system genom *graden av hållbarhet*. En vidare genomgång av mitt analytiska ramverk återfinns i avsnitt 3.4.

Det faktum att dimensionerna inte har möjlighet att vara heltäckande ses ofta som en svaghet i denna form av analys och de ekonomiska teorier som används i analysapparaten rymmer betydligt mer än de tre dimensionerna kan

skildra. Vidare kan dimensioner riskera att inte vara ömsesidigt uteslutande och uttömmande (Bergström 2005:167; Beckman 2007:25–26).

Trots att dimensionerna inte har möjlighet att ge en fullständig och heltäckande analys av rapporten i teoriernas alla avseenden, med tanke på många aspekter av teorierna inte tas i beaktande i analysen, är mitt syfte snarare att se om vi kan finna några tecken på kopplingar till de olika ekonomiska teorierna (Beckman 2007:25–26). Genom detta kommer jag ha möjlighet att gradera rapportens miljöhållbarhetsgrad och jag ämnar därför inte finna ett fullständigt stöd i en specifik teori. Jag anser därför att mina dimensioner bör ge en tillräckligt heltäckande bild för att urskilja en teoretisk idéinriktning.

För att bemöta problematiken kring dimensionernas tendens att inte vara ömsesidigt uteslutande har jag valt att endast analysera kommissionens rapport utifrån dimensioner där mina ekonomiska teorier har olika ståndpunkter. På detta sätt har jag kunnat utforma ett graderingssystem, som samtidigt säkerhetsställer att dimensionerna är ömsesidigt uteslutande. Genom detta undviker jag även till viss del problematiken med intersubjektivitet, som ofta blir bristfällig när tolkningsmöjligheten bli för stor (Bergström 2005:169).

2.1 Validitet och reliabilitet

Peter Esaiasson m.fl. skriver i ”Metodpraktikan” att det är viktigt att klargöra för ambitionen ifråga om den externa validiteten på ett tidigt stadium (Esaiasson 2017:156). Jag strävar inte efter en möjlighet att generalisera resultatet av min studie då jag snarare ser att fallet i sig har en så pass hög utomvetenskaplig relevans för att vara intressant i sig.

Validitetsbegreppet kan uppdelas i begreppsvaliditet och resultatvaliditet (Esaiasson 2017:59). För att man skall nå hög begreppsvaliditet behöver två avseenden uppfyllas. Först behöver man påvisa en god överensstämmelse mellan den teoretiska definitionen och operationella indikatorn, samt skall uppsatsen påvisa avsaknad av systematiska fel (Esaiasson 2017:58). Resultatvaliditeten ger svar på om man mäter det man påstår att man mäter (Esaiasson 2017:58), denne är god om man har god begreppsvaliditet samt uppvisar en hög reliabilitet och frånvaron av osystematiska och slumpmässiga fel (Esaiasson 2017:64).

För att bemöta kravet på frånvaro av systematiska fel har jag lagt ner god tid på att mitt mätinstrument i min beskrivande idéanalys. Dimensionerna inom denna behöver vara ömsesidigt uteslutande i samtliga dimensioner: *tillväxt och marknad*, *livsstil hos medborgare* och *energiproduktion*.

För att försäkra en god reliabilitet har jag efterliknat det som Peter Esaiasson m.fl. i ”Metodpraktikan” beskriver som ”Test-retest” (Esaiasson 2017:65). Jag har genomfört det som de beskriver som intrakodarreliabilitet, där jag har gått tillbaka till kommissionens rapport och gjort om en del av analysen

vid ett senare tillfälle (Esaiasson 2017:65). Efter jag åter genomfört analysen med samma mätinstrument har jag jämfört mitt resultat för att minska risken för systematiska och slumpmässiga fel i resultatet.

För att säkerhetsställa att jag mäter det jag påstår att jag mäter, begreppsvaliditeten, vill jag ägna en kort diskussion kring motiveringen av mitt undersökningsområde. Jag ämnar undersöka kommissionens teoretiska idéinriktning i dess arbete inom miljön genom en idéanalys av dess rapport ”A Clean Planet for all”. Detta är en rapport av en föreslagen strategi som sänts till EU:s övriga organ från kommissionen. Den framhåller inte några konkreta lagförslag utan ämnar vara benstommen i Europas framtida arbete inom de berörda sektorerna relaterat till miljön för att uppnå en klimatneutral ekonomi år 2050. Med tanke på att rapporten speglar kommissionens tankar i frågan, och dess aktualitet genom när den publicerades, är den väldigt passande för mitt syfte

2.2 Definitioner

Klimatförändringar: En lokal eller global förändring i de genomsnittliga väderförhållandena. Det omfattar både kallare och varmare temperaturer samt mer frekventa uppkomster av oväder, orkaner, tsunamis, skogsbränder och liknande (May 2017).

Hållbar ekonomi: Ekonomisk utveckling som inte har negativa konsekvenser på miljö eller sociala förhållanden. Ekonomiskt kapital får inte beror på minskning av natur-eller socialt kapital (KTH 2018a).

Hållbar utveckling: Brundtlandrapporten, 1987: ”En hållbar utveckling är en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov” (KTH 2018b).

Klimatneutral ekonomi: Att bli en klimatneutral ekonomi innebär att inte ge upphov till några utsläpp av växthusgaser och därigenom inte orsaka någon påverkan på klimatet. Eftersom nästan alla aktiviteter idag orsakar utsläpp kan en ekonomi klimatkompensera i form av att köpa utsläppskvoter eller på annat sätt fånga in eller ta upp koldioxid ur atmosfären (Lydén 2010).

First mover advantage: First mover advantage syftar till fördelarna som, vanligtvis, ett företag får av att vara först på marknaden med en produkt eller en tjänst (Kenton 2018).

Prosumert: En sammanslagning av ordet producent och konsument, som syftar till en aktör som både producerar och konsumerar en produkt efter eget behov, då

denne ibland köper och vid andra tillfällen producerar något som andra kan konsumera. Denna koncept är vanligt inom elproduktion med det ökande antalet solceller hos privatpersoner (Future by Lund 2018).

2.3 Material och källkritik

Min studie har en nära koppling till valet av material då jag genomför en analys av ett offentligt tryck. Peter Eliasson m.fl. skriver i ”Metodpraktikan” att förstahandskällor generellt sett ses vara mer trovärdiga än andrahandskällor (Esaiasson 2017:292), och en hög andel av mitt material kommer från just förstahandskällor vilket kan ses stärka kredibiliteten för min studie.

Eftersom jag undersöker idéinriktningen i europakommissionen har jag funnit mitt primära material, rapporten som undersöks, via EU som offentligt tryck. Likaså är IPCC rapporten och Parisavtalet, som till stor del ligger till grund för min bakgrundsinformation om hur situationen ser ut idag, förstahandskällor.

Då jag genomför en idéanalys av kommissionens arbete är ett av målen med min uppsats att kritiskt granska offentlig handling för att se om jag kan urskilja tendenser av idéer som inte öppet uttalas. Det material som jag funnit från förstahandskällor har jag därför, precis som det material som kommer från andrahandskällor, kritiskt granskat innan användning. Material som jag använt från andrahandskällor är böcker, artiklar, hemsidor och annat internetbaserat material.

För att bedöma trovärdigheten i mitt första- och andrahandsmaterial har jag utgått från de fyra källkritiska regler som beskrivs i ”Metodpraktikan”. Dessa är *äkthet*, *oberoende*, *tendens* och *samtidighet* (Esaiasson 2017:288). Här beskrivs den källkritiska uppgiften som både att bedöma trovärdigheten av berättelsen, samt att bedöma berättarens trovärdighet (Esaiasson 2017:290). Berättarens vinkling är både kopplat till kriteriet oberoende (Esaiasson 2017:293) och tendens (Esaiasson 2017:295). Det är framförallt tendenskriteriet som varit relevant i min undersökning av materialets trovärdighet samt den tredje aspekten av oberoendekriteriet ”berättarens grad av oberoende” som är nära kopplat till tendenskriteriet (Esaiasson 2017:293). Det som skiljer dessa två åt kan sägas vara att den tredje aspekten av oberoendekriteriet syftar till omedvetna påverkningsprocesser medan tendenskriteriet syftar till medvetna påverkningsprocesser, när berättaren återger en tillrättalagd version av berättelsen som tjänar dennes intresse (Esaiasson 2017:293).

För att undvika att min uppsats blir vinklad har jag, i de fall då jag misstänkt att det finns en tendens, försökt att även använda källor som har motstridig tendens. Detta gäller exempelvis åsikten om möjlighet till förändring. Jag har valt källor som både framhäver det positiva möjligheterna till förändring

samtidigt som jag har inkluderat vetenskapliga artiklar som påvisar problematiken att förändras.

Slutligen har jag i min analys av kommissionens rapport ”A Clean Planet for all” valt att inte göra några avgränsningar i specifika delar jag analyserar. Jag har genomfört analysen på kommissionens rapport i dess helhet för att få en djupare förståelse för hela kommissionens tankeföreställning. En källkritisk granskning av kommissionens rapport följer nedan

2.3.1 Källkritisk granskning av ”A Clean Planet for all”

Kommissionens rapport ”A Clean Planet for all” är en förslagen strategi från kommissionen till EU:s övriga organ som utkristalliserar hur Europeiska Unionen ska nå en klimatneutral ekonomi till år 2050. Den identifierar utmaningar framöver och presenterar möjligheterna som denna omställning medför för den europeiska ekonomin och dess medborgare.

Kriterierna äkthet och samtidighet är inte relevant för denna typ av handling. Rapporten är offentlig handling och finns därför att hämta på europakommissionens officiella hemsida, därigenom fastställs dess äkthet. Även datum och plats stämmer överens mellan vad kommissionen går ut med på sin hemsida och vad som uppges i rapporten (Esaiasson 2017:291, 294).

Rapportens trovärdighet i förhållande till tendenskriteriet syftar främst till fall då berättaren avsiktligt vinklar, eller tillrättalägger, det som skrivs (Esaiasson 2017:294). Med tanke på att rapporten är offentlig handling och granskas i många steg både innan den blir offentlig, och när den blivit offentlig, av medborgare och forskare finner jag chansen mycket liten för att den skall vara medvetet vinklad. Om så skulle vara fallet, och de medvetet skulle förmedla falsk information, skulle konsekvenserna i form av bristande förtroende för hela institutionens bli otroligt stora, vilket till stor del utesluter detta.

Inom oberoendekriteriet har jag valt att fokusera på den tredje aspekten som benämns som ”berättarens grad av oberoende” (Esaiasson 2017:293). Detta syftar till omedvetna påverkningsprocesser (Esaiasson 2017:293). Rapporten är skriven av kommissionärer och anställda inom kommissionens förvaltning som skall vara oberoende och arbete mot det bästa för EU som helhet. Med tanke på att författarna till rapporten, och de inom EU som granskar den, till stor sannolikhet har liknande positiv inställning till EU ökar sannolikheten för att rapporten kan vara omedvetet vinklad till dess fördel. Detta är inget som är specifikt utmärkande för denna rapport, utan detta är alltid en risk som ska tas i åtanke i text skrivet av människor då det är mycket svårt att vara objektiv i dessa frågor. Om så skulle vara fallet, är det dock inget som påverkar min undersökning. Rapporten är en gestaltning av kommissionens tankeföreställning, och det är denna som jag ämnar undersöka.

Avslutningsvis påvisar rapporten därför inga klara anledningar till att tvivla på den av källkritiska skäl.

3 Teoretiska perspektiv

I detta kapitel kommer de ekonomiska teorier som studien utgår från att presenteras, samt det analytiska ramverket i form av dimensioner.

De teorier jag utgår från står för olika sätt att se på det ekonomiska systemet och samhällsstrukturen. Eftersom jag utgår från dessa i förhållande till de rådande klimatförändringarna kommer klimatet vara centralt i mina beskrivningar, precis som områden som relaterar *Tillväxt och marknad*, *Livsstil hos medborgare* och *Energiproduktion*. Jag Teorierna kommer sedan utgöra ett graderingsystem i mitt analytiska ramverk, där två av teorierna, degrowth och miljöliberalism, utgör polära/konträra åsikter inom vardera dimensionen och den tredje teorin, cirkulär ekonomi, kan ses ha åsikter som ligger mellan dessa två.

3.1 Miljöliberalism

Miljöliberalismen härleder sin filosofi från den klassiska liberalismen och är en marknadsinriktad teori som förespråkar den fria marknaden som bästa sätt att hantera miljöfrågan (Wirtz 2017). De menar att vi kan maximera den ekonomiska tillväxten genom den fria marknaden, och att den fria konkurrensen kan avancera genom frihandel, vilket i sin tur leder till en effektivisering av kapital, människor, råvaror och en marknad i jämvikt (Burchill 2013:75–76).

Miljöliberalismen menar att det vedertagna synsättet att våra nuvarande klimatproblem beror på marknadsmisslyckanden är ett utbrett missförstånd. De menar istället att våra problem med klimatet beror på den för stora interventionen av staten genom dess regelverk, med subventioner, skatter och lagar som undergräver äganderätten (Wirtz 2017). Subventioner och skatter gör att marknaden blir snedvriden och försvårar den naturliga strävan mot jämvikt, där produktion och konsumtion sker där det är billigast och gynnar regionen ekonomiskt (Burchill 2013:75–76), och hämmar därigenom även den ekonomiska tillväxten (Wirtz 2017).

Teorin menar att privata personer är bättre på att hantera frågor i närområdet relaterade till miljön, och att de genom den privata äganderätten kan få ersättning för utsläpp om de blir utsatta för det. Miljöliberalismen förespråkar alltså inte ett anarkistiskt samhälle med en total avsaknad av ingripande från staten, utan istället en statlig roll som skyddar äganderätten genom rättsstatsprincipen och låter fria marknaden uppnå jämvikt på egen hand (Wirtz 2017).

I enlighet med den klassiska liberalismen menar miljöliberalismen att den fortsatta materiella tillväxten är förutsättning för välfärden. Det större ansvaret som bör tillskrivas individen, och den mindre interventionen som bör tillskrivas staten, skulle leda marknaden i en mer hållbar riktning. Konsumtionen i sig kommer att förändras, men inte tillväxten av den. Som ett illustrativt exempel menar miljöliberalismen att områden som återvinningssystemet kan ha stor påverkan på typen av konsumtion. När denna styrs av staten, så tillskrivs inte en extra kostnad till konsumenten beroende på om denna väljer en påse i plast eller papper. Om återvinningen var privat, och plastpåsar är svårare att kompostera, skulle den osynliga handen via incitament av marknaden styra konsumtionen i den mest gynnsamma riktningen (Wirtz 2017).

Den fria marknaden bygger på samma principer globalt, där staters komparativa fördelar möjliggör specialisering på varor och tjänster där de produceras mest effektivt. Genom handel gynnas sedan alla stater av denna specialisering och således produceras allt mest effektivt och maximal vinst kan uppnås (Burchill 2013:75–76).

3.2 Cirkulär ekonomi

En cirkulär ekonomi är ett industriellt system som ämnar ersätta det gamla linjära produktionssystemet av gränslös tillväxt och produktion som vilar på en ständig tillförsel av billiga naturtillgångar, med ett cirkulärt system, som i avsikt och design, är cirkulärt (Department of Communications 2018).

Det cirkulära systemet utgår från att ”avfall från en process ska bli näring till en annan” (Jansson 2015), och baseras på att produkter skall ha lång livslängd så att de kan återanvändas, förnyas, repareras, uppgraderas eller återvinnas (Department of Communications 2018). De material som används cirkulerar sedan inom två flöden, ett biologiskt och ett tekniskt. Det biologiska flödet består av material som designas för att kunna återgå till biosfären utan att vålla skada, och det tekniska flödet består av tekniska material, såsom metaller och polymerer, som skall cirkulera inom systemet för att bli näring till nya industriella processer. Ju renare dessa produkter är inom sitt kretslopp desto större värde bibehålls inom det ekonomiska systemet, både genom lägre kostnader för materialet men också genom det mindre behovet av arbete och energi (Jansson 2015).

Sammantaget har den cirkulära ekonomin som avsikt att eliminera avfall från ekonomin, då de material som används ämnas återanvändas och när det inte längre är möjligt med återbruk krävs ansvarsfull återvinning. All energi skall komma från förnyelsebara källor, för att minska resursberoendet och öka systemets självständighet, samt eliminera utsläpp av växthusgaser från energiproduktionen (World economic forum 2019). Teorin menar även att nya system för beskattning och regleringar av marknaden behöver implementeras som

styr konsumeringen bort från dagens konsumtion av knappa resurser och skadligt material mot en användning av produkter som ger mindre miljövavtryck. Teorin utesluter vidare inte en fortsatt tillväxt, men menar att denna behöver ske utan externt avfall (Kucukosmanoglu 2014).

3.3 Degrowth

Degrowth är ett paraplybegrepp som ställer sig kritisk till vårt sociala paradigms eviga strävande efter tillväxt och det rådande ekonomiska, kulturella och politiska systemet (Degrowth.org 2018). Redan år 1972 ställde sig socialfilosofen André Gorz frågan om huruvida det krävdes en ”nogrowth” eller ”degrowth” av materiell tillväxt för att överleva det kapitalistiska systemet (Degrowth.info 2018). Samma år publicerades ”The Limits of Growth” av Romklubben där de skrev att:

”It is possible to alter these growth trends and to establish a condition of ecological and economic stability. The state of global equilibrium could be designed so that the basic material needs of each person on earth are satisfied and each person has an equal opportunity to realize his individual human potential.” (Degrowth.info 2018)

Citatet demonstrerar teorins centrala idéföreställning, som finner sin grund i ett samhälle av ekologisk och ekonomisk stabilitet där tillväxt frikopplas från möjligheten att uppfylla alla människors materiella behov. Degrowth ser tanken på en obegränsad tillväxt som omöjlig och förespråkar istället en förändring där samhället producerar och konsumerar mindre; en *nedväxt*. Denna minskning behöver framförallt ske i globala nord, där det sker en överkonsumtion av naturresurser, vilket kommer möjliggöra en frigörelse från det västerländska paradigmet av utveckling (Degrowth.info 2018). Degrowth utmanar vidare GDP:s funktion och objektivitet och ser mindre lokala ekonomier med en rättvis fördelning av resurser som en del av lösningen (Degrowth.org 2018).

Teorin menar att vi behöver få till stånd en övergång från dagens samhälle som präglas av ständig konkurrens, effektivisering och stress mot ett som prioriterar omvårdnad, solidaritet och samarbete. Det framhålls att människan åter behöver komma till insikt med att vi är en del av det planetariska ekologiska systemet (Degrowth.org), att vi behöver stärka relationen mellan människan och naturen (Hausknost 2017: 457). Tidigare generationer har tagit naturens resurser och eko-tjänster för givet och inte betalat för sin utvinning och föroreningar av naturen. Degrowth menar därför att det idag krävs ett miljöbeskattningssystem för att erkänna naturens värde och börja arbetet mot att återställa den (Hausknost 2017, s.462; Kallis 2011 s. 876).

Den politiska kritiken riktar sig främst mot kapitalismens grepp om staten, som begränsar möjligheten för samhällen att bli autonoma och fria till egna val (Hausknost 2017, 457). Degrowth menar att de demokratiska institutionerna ska utökas och att medborgare ska bli aktiva beslutsfattare i den politiska processen (Degrowth.info 2018; Degrowth.org 2018).

3.4 Analytiskt ramverk

Nedan följer en tabell över mitt analytiska ramverk. Denna består av tre olika dimensioner som löper horisontellt över mitt graderingssystem i tre steg. Mina dimensioner är: Tillväxt och marknad (T), Livsstil hos medborgare (L) och Energiproduktion (E).

Jag valde dessa dimensioner efter genomläsning av kommissionens rapport. Dimension *Tillväxt och marknad* avser fånga tankegångar i rapporten som är relaterade till marknaden, såsom tillväxt, produktion, konsumtion, subventioner, skatter och konkurrens. De projektioner som idag görs i förhållande till klimatet visar att vi i framtiden, med den allt större populationsökningen i kombination med klimatförändringen, står inför stora utmaningar i relation till jordens resurser. Bara efterfrågan på mat förväntas stiga med 50 % till 2050 (Evans 2010) och efterfrågan på konsumtionsvaror kommer i dagens tillväxtbaserade ekonomi stiga ytterligare allt eftersom välståndet ökar i fler regioner.

Denna dimension fångar även in kommissionens inställning mot marknadsbaserade aktörer såsom industrier och företag. Dessa spelar en avgörande roll för den ekonomiska tillväxten i regionen. Med EU:s uttalade mål att sträva mot en cirkulär ekonomi, tillsammans med dess liberala grund, ser jag denna dimension som högst intressant för kommissionens tankeföreställning.

Min andra dimension, *Livsstil hos medborgare*, avser undersöka hur kommissionens inställning till medborgarnas livsstil är. Med tanke på att EU som institution är ett demokratiskt projekt så har medborgarna den yttersta makten i beslutfattandet, och därigenom även i en eventuell förändring. Att undersöka huruvida jag kan urskilja några skillnader i EU:s styrning gentemot företag och industrier i förhållande till enskilda medborgare är ett viktigt ändamål för analysen utifrån dessa två dimensioner.

Min sista dimension, *Energiproduktion*, är både styrd av rapportens explicita inriktning på elproduktionen, och den centrala roll som energin kommer spela framöver. Idag står energiproduktionen i särklass för den största mängd utsläpp av växthusgaser globalt (Evans 2010), likaså inom Europa (1. Kommissionen 2018). Det är även inom detta område som länder i globala syd står inför de största utmaningarna. Europa har tillsammans med andra länder inom globala nord idag en fördelaktig position inom detta område och dess agerande kommer ha stora konsekvenser både på klimatet och på agerandet av andra länder.

Utöver mina dimensioner har jag utformat ett graderingssystem som jag kommer använda för att mäta rapportens miljöhållbarhetsgrad. I mitt graderingssystem har jag utgått från mina ovan presenterade teorier där vardera står för olika hållbarhetsgrad utifrån vad teorins hypotetiska implementering skulle leda till för resultat på miljön och utsläpp. Mina teorier degrowth, cirkulär ekonomi och miljöliberalism har följande dimensionskoordinater:

- Degrowth (T, L, E) = (3, 3, 3)
- Cirkulär ekonomi (T, L, E) = (2, 2, 2)
- Miljöliberalism (T, L, E) = (1, 1, 1)

Den totala graden av teorins miljöhållbarhet är summan av varje teoris koordinattripplet, där degrowth har den högsta hållbarhetsgraden och miljöliberalism står för den lägsta hållbarhetsgraden.

(Mitt graderingssystem av miljöhållbarhet säger inte att varje egenskap som finns inom varje teoris gradering av vardera dimensionen är i sig bättre eller sämre för miljön, utan jag har i mitt analytiska ramverk sett till helheten av teorins implementering.)

Tabell 1: Dimensioner kopplat till graden av hållbarhet inom miljö

Gradering av miljö hållbarhet/ Dimensionsaxlar	Grad 3 Högre hållbarhetsgrad än 2	Grad 2 Högre hållbarhetsgrad än 1	Grad 1
T: Tillväxt och marknad	Nedväxt av materiell produktion och tillväxt. Lokal produktion efter det verkliga behovet. Uppnå ”stedy-state economy”.	Marknaden baseras på återbruk och återanvändning. Produktion, produkter och tillväxten skall anpassas efter vad marknaden klarar av utan externt avfall.	Obegränsad materiell tillväxt. Oreglerad marknad. Fri konkurrens.
L: Livsstil hos medborgare	Frivillig enkelhet.	Anpassning av hur människor lever och konsumerar till produkter och liv som ger mindre miljöavtryck. Återbruk och återvinning av konsumtion.	Gränslös konsumtion, marknaden kommer styra konsumtionen till jämnvikt där den gynnar individen, miljön och regionen bäst.
E: Energi- produktion	100 % förnybar energi genom lokalt energiutvinnande. Anpassa den totala energiproduktionen till enkelt livsstilsval och ekologisk hållbarhet.	100 % förnybar energi. Anpassa energiproduktion efter livsstil, ingen begränsning behövs i energi konsumtion om vi har möjligheten till större produktion.	Energiproduktion skall komma därifrån den är billigast och där det gynnar regionen ekonomiskt att producera och konsumera.

4 EU

Den Europeiska Unionen är en unik ekonomisk och politisk institution som bygger på ett stort internationellt samarbete mellan dess medlemsstater. Institutionen brukar beskrivas som en blandning mellan en federation och en institution, då unionen har mer överstatlig makt över dess medlemsstater än andra internationella organisationer, men mindre makt över dess medborgare än stater och EU saknar även det exklusiva våldsmonopolet som tillskrivs stater. Det stora samarbetet bygger på en etablerad inre marknad inom unionen, denna ger fri rörlighet av kapital, människor, varor och tjänster.

Genom unionens inträde i Parisavtalet har arbetet mot en mer effektiv miljöpolitik drivits hårdare under de senaste åren, och genom kommissionens lagstiftande makt är de drivande i denna utveckling.

4.1 Europeiska Kommissionen

Den europeiska kommissionens är en ”politiskt oberoende och verkställande EU-institution” (Europeiska Unionen 2018), vars främsta syfte är att representera det gemensamma intresset för EU som helhet (Tallberg 2016:73). Kommissionens tre huvudfunktioner är att vara initiativtagare till ny lagstiftning, genomföra den gemensamma politiken, övervaka medlemsländernas fullföljande av EU-reglerna (Tallberg 2016:81) samt representera EU internationellt (Europeiska Unionen 2018).

Kommissionens förvaltning är den största inom EU (Tallberg 2016:77) och institutionen omfattar totalt 28 kommissionärer (Europeiska Unionen 2018), en från varje medlemsstat. Kommissionärerna representerar inte sitt hemland utan Europas intresse i sitt arbete (Tallberg 2016:73).

Kommissionen har en stor makt inom EU:s lagstiftande, då det är den enda institution som kan lägga fram lagförslag, inom verkställandet av dessa krävs dock stöd av parlamentet och rådet (Europeiska Unionen 2018). Kommissionens strategirapport är ett exempel på detta. De har genom denna presenterat tydliga riktlinjer på hur EU kan förändras för att nå klimatmålet av att bli en klimatneutral ekonomi år 2050, men för att denna skall realiseras krävs stöd av unionens övriga organ.

4.2 Kommissionens strategiplan ”A Clean Planet for all”

Kommissionen beskriver sin rapport som ”En europeisk strategiskt långsiktig vision för att nå en välmående, modern, konkurrenskraftig och klimatneutral ekonomi” (Europeiska Kommissionen 2018a:1). De ämnar genom denna inte komma med nya lagförslag, utan har istället för avsikt att skapa en vision och känsla av riktning för dess framtida arbete. Rapporten avser även inspirera och möjliggöra för forskare, företag och medborgare att aktivt delta och vara med och driva denna förändring. Genom referenser till IPCC:s senaste speciella rapport, och Parisavtalet, framhålls de potentiellt stora konsekvenserna av den globala uppvärmningen och det brådskande behovet av att minska utsläppen av växthusgaser. Kommissionen presenterar i rapporten sitt nya långsiktiga mål att uppnå en klimatneutral ekonomi till år 2050.

Vidare presenteras åtta olika scenarier för att nå detta mål. De fem första beräknas nå en 80 % minskning i utsläpp av växthusgaser, var och en av dessa med olika teknologisk fokus. Det sjätte scenariot är en kombination av de fem första och når en 90 % minskning av utsläppen. Det sjunde scenariot utforskar alternativ med naturliga kolsänkor och förlitar sig på teknologi för lagring och upptagning av växthusgaser, medan det åttonde scenariot bygger vidare på de tidigare förslagen men implementerar även en högt cirkulär ekonomi, med livsstilsförändringar hos medborgare och naturliga kolsänkor, i beräkningarna (Europeiska Kommissionen 2018a:7). Genom scenario sju och åtta bedömer kommissionen det tekniskt möjligt att nå målet av en klimatneutral ekonomi år 2050, och framhåller både de stora utmaningar Europa står inför genom detta och de stora möjligheter denna omvandling erbjuder Europas medborgare och ekonomi.

Rapporten presenteras även sju kritiska områden som kräver gemensamma insatser av hela EU. Här framhålls olika åtgärder som krävs inom vardera område samt de utmaningar och möjligheter som det för mer med sig. De områden Kommissionen presenterar som avgörande är följande:

- Energieffektivisering och klimatneutrala byggnader
- Förnybar energi
- Transport
- Industri och den cirkulära ekonomin
- Nätverksinfrastruktur
- Bio-ekonomi och kolsänkor
- Teknologi som tar upp och lagrar växthusgaser

5 Resultat

5.1 Idéanalys

5.1.1 Tillväxt och marknad

Kommissionens strategirapport beskriver att marknaden skall gå i en mer ekologiskt hållbar riktning av ekonomiska skäl. Denna förändring behöver genomföras och vara socialt rättvis för att de ska lyckas i att säkerhetsställa EU:s industris- och ekonomiska konkurrenskraft på globala marknader genom ”högkvalitativa jobb och hållbar utveckling inom Europa” (Europeiska Kommissionen 2018a:5). De framhåller att denna förändring även kommer ge positiva effekter på miljö-utmaningar, som luftkvalitet och förlusten av biologisk mångfald (Europeiska Kommissionen 2018a:5).

I rapporten menar de att den europeiska industrin behöver vara handelskraftig för att det skall vara möjligt att minska utsläppen av växthusgaser. De skriver vidare att den europeiska industrin är en bland de mest effektiva globalt sett och att en konkurrenskraftig och resurseffektiv cirkulär ekonomi behöver utvecklas för att den fortsättningsvis skall vara det (Europeiska Kommissionen 2018a:12).

De skriver även om produktionen, där de menar att den europeiska tillverkningen fortfarande är konkurrenskraftig men att den är under press från konkurrerande ekonomier. Här menar de att den cirkulära ekonomin kommer hjälpa EU att bemöta dessa utmaningar (Europeiska Kommissionen 2018a:6). De menar att den materiella efterfrågan kommer att öka under de kommande åren och att vi genom en minskning av den materiella insatsen, via återvinning och återanvändning, kommer öka Europas konkurrenskraft. Denna återvinning och återanvändning kommer skapa nya affärsmöjligheter och genom dess effektivisering kräva mindre energi inom produktionen, även en minskning av föroreningar och utsläpp av växthusgaser kommer följa (Europeiska Kommissionen 2018a:12).

Av vad som framgår i rapporten så beskrivs denna återvinning och återanvändning som en avgörande del i vår omställning, men idén tycks inte vara grundad i en anpassning efter vad produktionen klarar av utan externt avfall.

Övergången tycks istället vara en nödvändighet för att Europa fortsättningsvis skall ha en ökande konkurrenskraft och materiell tillväxt.

Under sektionen ”Investment and Finance” framgår det att kommissionen ser beskattning som ett bland de mest effektiva verktygen för miljöpolitiken och att miljöbeskattning, prissättningen av kol och ett reviderade bidragssystem bör spela en stor roll i denna övergång. De menar här att denna typ av styrning kommer leda till ökad energieffektivitet, stärka konkurrenskraften och den ekonomiska tillväxten (Europeiska Kommissionen 2018a:18).

I dimensionen ”tillväxt och marknad” kan det konstateras att det finns en förankring både i den första och andra graden av miljöhållbarhet. Rapporten framhåller relevansen av återbruk och återanvändning, men det antyds aldrig att en nedväxt eller en anpassning av den materiella produktionen och tillväxten efter vad marknaden klarar av utan externt avfall är ett alternativ. Den första graden av miljöhållbarhet ställer sig kritisk till beskattning och förespråkar i motsats en oreglerad marknad, men kommissionen lyfter i sin rapport en effektiv miljöbeskattning som avgörande för dess framgång. Vidare tar kommissionen en tydlig ställning i marknadens riktning mot en fortsatt ekonomisk och materiell tillväxt, genom den ökade materiella efterfrågan de kommande åren.

Sammantaget tycks kommissionen inom dimensionen ”tillväxt och marknad” stå aningen kluvvt. De skriver att återvinning och återbruk är centrala i övergången, men de framhåller inga argument som tyder på att detta ska implementeras genom hela systemet eller att de arbetar mot en ekonomi utan externt avfall.

5.1.2 Livsstil hos medborgare

Övergången till ren energi beskrivs ha fört med sig stora miljömässiga och sociala fördelar för de europeiska medborgarna (Europeiska Kommissionen 2018a:4). De menar att människors engagemang, som konsumenter och medborgare, spelar en central roll i kampen mot klimatförändringarna (Europeiska Kommissionen 2018a:6).

För att minska efterfrågan på energi från byggnader kommer energieffektivisering spela en stor roll, och även i dessa fall krävs ett engagemang från konsumenter för att möjliggöra denna förändring. De lyfter även att egen produktion av energi av konsumenter (*prosumenter*), och lokala samhällen som kan uppmuntra egna bostäders upptagning av förnyelsebar energi, behöver stå i centrum för denna förändring (Europeiska Kommissionen 2018a:8).

Det framgår att beteendeförändringar hos konsumenter kommer behövas, och att nya lösningar i städer behöver implementeras med 75 % av Europas befolkning boende i städer (Europeiska Kommissionen 2018a:11). De lyfter behovet av återvinning och återanvändning (Europeiska Kommissionen 2018a:12) samt en förändring av sättet att transportera sig (Europeiska Kommissionen 2018a:11) som de mest avgörande förändringarna för att denna övergång skall lyckas.

Genomförandet och framgången av strategirapporten menar de är beroende av hur snabbt de olika initiativen implementeras, och i vilken utsträckning medborgarna blir aktiva deltagare i övergången. Även den offentliga acceptansen för vissa koldioxidfria teknologier, och hur snabb spridning de kan få, är avgörande (Europeiska Kommissionen 2018a:15).

De skriver vidare att en stor del av denna omställning är upp till medborgarna och hur de i deras vardagliga liv jobbar, transporterar sig och lever tillsammans. Det poängteras att det krävs att medborgare

”...embrace change, get engaged and experience it as beneficial for their lives and that of their children” (Europeiska Kommissionen 2018a:22).

Genom detta citat påvisas en uppmuntran till att engagera sig och se denna förändring som positiv, både för vår och kommande generation. Senare i samma stycke skriver det att

”Personal lifestyle choices can make a real difference, while improving quality of life” (Europeiska Kommissionen 2018a:22)

Detta citat tydliggör rapportens genomgående återopande på utveckling och förbättring som drivkrafter bakom denna förändring, men återigen även att en förändring behöver ske och att medborgarna har en central roll att spela i denna övergång.

Inom dimensionen ”Livsstil hos medborgare” står kommissionen mer stabilt i sin ställning. De menar att medborgare behöver genomföra en aktiv förändring av sina vardagliga liv som anpassar sig a de rådande omständigheterna. Denna förändring motiveras med att det kommer leda till en förbättrad livsstil, på vilket sätt framgår dock aldrig. Medborgarnas aktiva roll i förändringen och nödvändigheten av återbruk och återvinning av konsumtion går i linje med de den andra graden av miljöhållbarhet. Det åttonde scenariot som framhålls som nödvändigt för att nå en klimatneutral ekonomi år 2050, grundar sig även på en högt cirkulär ekonomi och de fördelar som kommer av en förändring inom konsumenternas val till en mindre koldioxidintensiv konsumtion (Europeiska Kommissionen 2018a:7). Inom denna dimension har alltså den andra graden av miljöhållbarhet, L2, störst genomslag i rapporten.

5.1.3 Energiproduktion

Det framgår klart i rapporten att kommissionens mål, enligt rekommendationer av IPCC:s senaste rapport (IPCC 2018) är att uppnå en klimatneutral ekonomi år 2050. De förklarar vidare i rapporten att detta arbete ger

energi en central roll, då denna sektor idag står för 75% av EU:s utsläpp av växthusgaser (Europeiska Kommissionen 2018a:6). De skriver att Europa idag är ledande inom transaktionen mot en klimatneutral ekonomi (Europeiska Kommissionen 2018a:4) men de tar inget ställningstagande i att sträva mot att energin skall vara 100 % förnyelsebar.

Det framhålls att Europa lyckats koppla bort utsläpp av växthusgaser från den ekonomiska tillväxten de senaste decennierna (Europeiska Kommissionen 2018a:4), vilket möjliggjort en minskning av dessa utsläpp samtidigt som den ekonomiska tillväxten fortsätter. Det framhålls att den rena energiövergången ger möjlighet för Europa att visa ledarskap gentemot resten av världen samtidigt som de kan del av fördelarna av *first mover advantage* inom industrin (Europeiska Kommissionen 2018a:5). Den rena energiövergången har, utöver att ha fört med sig stora sociala och miljömässiga fördelar, föranlett en modernisering av den europeiska ekonomin som drivit den hållbara utvecklingen (Europeiska Kommissionen 2018a:4).

Genom det sjunde och åttonde scenariot som presenteras bedömer kommissionen det möjligt att uppnå en klimatneutral ekonomi år 2050. Dessa grundar sig dock på teknologiska framsteg som kan ta upp växthusgaser ur atmosfären för att kompensera för de utsläpp som kvarstår. Utan dessa framsteg uppnår ingen av de åtgärder eller scenarios som presenteras i rapporten en klimatneutral ekonomi år 2050 (Europeiska Kommissionen 2018a:7).

De skriver att den förnyelsebara energiproduktionen kommer ha utvecklats drastiskt till år 2050 och att den största delen av energitillförseln då kommer komma från förnyelsebar energi (Europeiska Kommissionen 2018a:8). Idag kommer mer än hälften av Europas el från förnyelsebar energi som är fri från utsläpp av växthusgaser. Vid 2050 beräknas 81–85 % av Europas el komma från förnyelsebara källor, som till stor del kommer befinna sig ”off-shore”. Tillsammans med ungefär 12-15 % el som kommer från kärnkraft kommer detta vara ryggraden i den växthusgasfria europeiska el-tillförseln (Europeiska Kommissionen 2018a:9). Energiimporten beskrivs idag stå för 55 % av Europas konsumtion, och alla de undersökta scenarierna tyder på att energiimporten kommer sjunka till 20 % vid år 2050 (Europeiska Kommissionen 2018a:8).

Det finns vissa aspekter i rapporten som går i linje med den andra och tredje graden av miljöhållbarhet, såsom en uppmuntran av egen energiproduktion hos konsumenter i mindre samhällen (Europeiska Kommissionen 2018a:8) och nödvändigheten av att uppnå en stark cirkulär ekonomi lyfts vid ett flertal tillfällen (Europeiska Kommissionen 2018a:7). Det framhålls dock aldrig ett scenario där 100 % av energiproduktionen skall vara förnyelsebar, ett scenario som skulle kräva att konsumtionen skulle behöva anpassas efter vad denna typ av produktion klarar av.

Inom dimensionen ”Energiproduktion” har Kommissionens strategirapport en tydlig förankring i den första graden av miljöhållbarhet. Europas energiproduktion går mot en större andel förnybar energi, men den kommer fortsättningsvis

tillverkas där den mängd man får ut och sättet den produceras på gynnar regionen mest ekonomiskt.

5.2 Sammanfattning

Utifrån mina dimensioner kan jag utskilja två ställningstaganden som kommissionens tycks växla mellan. Å ena sidan påvisar de en vilja att agera mer progressivt inom miljöfrågan för att nå de mål de själva satt upp och bundit sig till via avtal som ”The Circular Economy Action Plan” och Parisavtalet, å andra sidan finns det tydliga tendenser som pekar på att de ekonomiska aspekterna står högre i kurs vilket gör att miljöfrågan inte hamnar helt i fokus. Genom kommissionens optimistiska tro på att teknologin kommer ha en stor inverkan på bekämpningen av klimatförändringarna i framtiden kan de legitimera detta sätt att prioritera ekonomin över miljön.

Utifrån mina dimensioner kan jag vidare konstatera att kommissionen inte alltid tycks ha en fast linje inom varje dimension eller dimensionerna emellan. De tycks anse att åtgärder inom olika områden bör vara olika drastiska.

Genom min analys kan jag konstatera att rapporten i min första dimension, *Tillväxt och marknad*, ställer sig splittrad mellan min första och andra hållbarhetsgrad. Mycket av kommissionens åsikter går i linje med båda dessa dimensioner men de avgörande skiljelinjerna inner jag inte stöd i någon av dem. Kommissionen ser återbruk och återanvändning som centrala element i omställningen mot ett klimatneutralt Europa år 2050, det antyds aldrig i rapporten att de strävar efter att uppnå ett slutet system utan externt avfall. Å andra sidan ställer sig min första hållbarhetsgrad kritisk till beskattning, något som kommissionen ser som avgörande för att denna omställning ska lyckas. Jag har valt att placera rapporten i den första hållbarhetsgraden i denna dimension, T:1. Detta då jag anser att den första hållbarhetsgraden har störst genomslag inom denna dimension i förhållande till min andra hållbarhetsgrad.

Min andra dimension, *Livsstil hos medborgare*, är kommissionens ståndpunkt lättare att urskilja. Jag finner störs genomslag av den andra hållbarhetsgraden, L:2.

Även inom den tredje dimensionen, *Energiproduktion*, tar kommissionen en tydligare ställning inom rapporten. Det måhända att den förnyelsebara energitillförseln kommer öka drastiskt fram till år 2050, men det kommer fortfarande förekomma energitillförsel från andra källor, däribland beräknas ungefär 12–15 % komma från kärnkraft. Den rena övergången motiveras vidare av fördelarna det har för unionens ekonomi. Inom denna dimension finns det ett tydligt genomslag av den första hållbarhetsgraden, E:1.

Kommissionens strategirapport får totalt fyra i hållbarhetsgrad på en skala från ett till nio, där ett är minst hållbar och nio är mest hållbar ($T1+L2+E1 = 4$).

Samma dimensioner som används i min idéanalys presenterar jag i tabell 2 tillsammans med en sammanfattning av de resultat jag fick i idéanalysen. Denna tabell är tänkt att på ett tydligt sätt illustrera likheter och skillnader mellan kommissionens rapport och mina dimensioner.

Tabell 2: Dimensionell komparation mellan graden av hållbarhetsgrad inom miljön och kommissionens strategirapport

Gradering av miljöhållbarhet/ Dimensionsaxlar	Grad 3 Högre hållbarhetsgrad än 2	Grad 2 Högre hållbarhetsgrad än 1	Grad 1	Kommissionens strategirapport ”A Clean Planet for all”
T: Tillväxt och marknad	Nedväxt av materiell produktion och tillväxt. Lokal produktion efter det verkliga behovet. Uppnå ”steady-state economy”.	Marknaden baseras på återbruk och återanvändning. Produktion, produkter och tillväxten skall anpassas efter vad marknaden klarar av utan externt avfall.	Obegränsad materiell tillväxt. Oreglerad marknad. Fri konkurrens.	Materiell efterfrågan kommer öka, genom en minskning av materiella insatsen(återvinning, återanvändning) kommer konkurrenskraften öka. Miljöbeskattning, kolprissättnings-systemet och ett reviderade bidragssystem centralt för förändringen, kommer leda till ökad energieffektivitet, stärka konkurrenskraften och den ekonomiska tillväxten.
L: Livsstil hos medborgare	Frivillig enkelhet	Anpassning av hur människor lever och konsumerar till produkter och liv som ger mindre miljöavtryck. Återbruk och återvinning av konsumtion.	Gränslös konsumtion, marknaden kommer styra konsumtionen till jämvikt där den gynnar individen, miljön och regionen bäst.	Medborgarna spelar en central roll i kampen mot klimatförändringarna. Beteendeförändringar hos konsumenterna kommer behövas i hur de lever, jobbar, transporterar sig och lever tillsammans. Egen elproduktion av konsumenterna uppmuntras, likaså lokala samhällen som kan främja implementering av förnyelsebar energi.
E: Energi-produktion	100 % förnybar energi genom lokalt energiutvinnande. Anpassa den totala energiproduktionen till enkelt livsstilsval och ekologisk hållbarhet.	100 % förnybar energi. Anpassa energiproduktion efter livsstil, ingen begränsning behövs i energi konsumtion om vi har möjligheten till större produktion.	Energiproduktion skall komma därifrån den är billigast och där det gynnar regionen ekonomiskt att producera och konsumera.	Energi spelar en central roll. Europa arbetar mot att bli en klimatneutral ekonomi år 2050, de scenarios som rapporten presenterar uppnår ej detta utan nya teknologiska framsteg kommer krävas som kan ta upp växthusgaser ur atmosfären för att kompensera för de utsläpp som kvarstår. Vid år 2050 beräknas 81-85 % av energitillförseln komma från förnyelsebar energi och ungefär 12-15 % från kärnkraft. Vid 2050 beräknas energiimporten sjunka från dagens 55 % till ungefär 20 %. Utsläpp av växthusgaser är frångkopplat från ekonomisk tillväxt inom Europa de senaste decennierna.

6 Avslutande diskussion

Målet med min uppsats har varit att ge svar på vilken teoretisk idéinriktning kommissionen har i sin rapport "A Clean Planet for all" och vad detta säger oss om dess arbetes hållbarhetsgrad inom miljöfrågan. Jag har i kapitlet tidigare presenterat resultatet av min idéanalys och ämnar i detta kapitel analysera innebörden av vad dessa resultat innebär.

6.1 Resultatets implikation

Kommissionens nya långsiktiga vision att uppnå en klimatneutral ekonomi år 2050 innebär att utsläppen av växthusgaser når en nollpunkt. Det framgår i rapporten att de återstående utsläppen därav måste kompenseras av andra sektorer och framtida teknologier med möjlighet för lagring och omvandling av växthusgaser.

De menar vidare att alla modellerade scenarier är förenliga med Parisavtalet, men jag anser detta vara en tvivelaktig tolkning. Både Parisavtalet, och IPCC:s senaste speciella rapport, pekar på att temperaturhöjningen måste hållas långt under 2 ° C från förindustriell nivå, och en utsläppsminskning med 90% som förlitar sig på framtida, inte än utvecklade, teknologier går med största sannolikhet inte i linje med dess åtagande.

Eftersom kommissionen inte står bakom en nedväst ekonomi den tredje graden av hållbarhetsgrad, är degrowth, inte utmärkande i rapporten.

Vidare framhåller rapporten en energiförsörjning från förnybar energi på 80 % år 2050. Detta efterföljs även av frågan om kärnkraftens roll i Europas energiförsörjning år 2050, då de menar att denna beräknas ligga mellan 12-15 %. Dessa två aspekter går inte i linje med en cirkulär ekonomis syn på energiproduktion, som menar att all energi skall vara förnyelsebar och ämnar utesluta externt avfall från kretsloppet.

De ovan nämnda frågorna tycks grunda sig i kommissionens ambivalenta roll i huruvida de skall förespråka en full implementering av en cirkulär ekonomi inom unionen, som skulle innebära mer drastiska förändringar i livsstilen hos medborgare och produktionen för industrier och företag än vad rapporten presenterar, eller fortsätta på det tidigare liberala spåret, som ger marknaden en större makt inom dessa typer av beslut. Detta skulle innebära en stor tilltro på den teknologiska utvecklingen och användandet av negativa utsläppsteknologier.

Denna avvägning behandlas inte explicit i rapporten, men stöds av resultatet från min idéanalys.

Mitt resultat från idéanalysen kan ses tyda på att Europa går i en riktning mot en cirkulär ekonomi, det som jag benämnt som den andra graden av hållbarhet inom analysen. Men med tanke på att rapporten presenterar kommissionens strategi i miljöfrågan fram till år 2050 skulle en full implementering av en cirkulär ekonomi innebära ett mer drastiskt agerande än vad som presenteras.

Av mina undersökta dimensioner är det endast inom *livsstil hos medborgare* som jag kan se en tydlig förankring i den cirkulära ekonomin. Detta beror på att det enda område som kommissionen diskuterar konkreta åtgärder och en större förändring inom är de som relaterar till individer. Inom mina andra två dimensioner som rör energiproduktionen och marknaden föreslår kommissionen ingen reell handlingsplan i hur en förändring ska se ut eller uppnås, inte heller nämns några konkreta policyförslag eller sektors mål.

Genom detta kan jag konstatera att kommissionen i dess strategirapport "A Clean Planet for all" har en större teoretisk förankring i miljöliberalismen än i degrowth och cirkulär ekonomi. Jag fann ytterst små tendensen hos den tredje hållbarhetsgraden i mitt analytiska ramverk, degrowth, inom rapporten, och det framgår tydligt att en fortsatt tillväxt är en central strävan inom kommissionens arbete. Det som gör detta resultat intressant är kommissionens uttalade strävan mot en cirkulär ekonomi. Denna teori får mindre genomslag i rapporten än jag i början av mitt arbete trodde.

6.2 Reflektioner rörande analysmodellen

Mitt val av metod och modell med dimensioner har fungerat bra för ändamålet i denna analys då jag har undersökt tankeföreställningar som inte direkt varit uttalade. I vissa fall fann jag det svårt att förankra kommissionens rapport i en hållbarhetsgrad inom respektive dimension då jag fann motstridiga tendenser i rapporten inom samma dimension i förhållande till graderingssystemet. Detta hade kunna bemötas genom att öka antalet dimensioner. Genom att dela de befintliga dimensionerna till ett större antal som är mer sakpolitiskt specificerade skulle det möjliggöra en djupare och mer heltäckande analys av rapporten. Detta skulle även ge möjlighet att fånga in aspekter av kommissionens miljöhållbarhet som de använda dimensionerna missar i den nuvarande avgränsningen.

Valet att mäta kommissionens hållbarhetsgrad genom det implementerade graderingssystemet gjorde det möjligt att dra en slutsats om kommissionens sammantagna teoretiska förankring i fall där det analyserade materialet påvisar olika tankeföreställningar på olika områden. Detta system hade passat särskilt bra i en analys med fler dimensioner.

6.3 Förslag till vidare forskning

Jag har i denna uppsats endast undersökt den teoretiska förankringen i kommissionens senaste strategiska rapport och har därför inte tillräckligt stort underlag för att uttala mig om kommissionen som helhet. Genom kommissionens splittrade inställning till implementeringen av den cirkulära ekonomin som denna analys påvisar, vore det av intresse att undersöka den teoretiska förankringen inom kommissionen i dess helhet genom en idéanalys ett större underlag.

Vidare vore det av intresse att undersöka om den teoretiska idéföreställningen skiljer sig åt mellan EU:s olika organ. Parlamentariker inom europaparlamentet är folkvalda och har därför en bredare spridning av åsikter och en närmare koppling till medlemsstaternas medborgare, vilket blir av intresse i en undersökning som denna genom medborgarnas centrala roll i denna omställning.

7 Källförteckning

7.1 Böcker

Beckman, Ludvig, 2005. ”Grundbok i idéanalys” Det kritiska studiet av politiska texter och idéer. Stockholm, Santérus Förlag

Bergström, Göran- Boréus, Kristina, 2005. ”Textens mening och makt” Metodbok i samhällsvetenskaplig textanalys. Lund, Studentlitteratur

Burchill, Scott. 2013. Liberalism. I Scott Burchill och Andrew Linklater (red.). *Theories of International Relations*. 5: e uppl. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 57–87.

Esaiasson, Peter, Giljam, Mikael, Oscarsson, Henrik och Wängnerud, Lena, 2017. *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 5. uppl. Stockholm: Norstedts juridik.

Hausknost, Daniel. 2017 Degrowth and democracy. i Clive L. Spash (red.). *Routledge Handbook of Ecological Economics: nature and society*. London: Routledge

Kallis, Giorgos. 2011. In defence of degrowth. *Ecological Economics* 70, 873-880.
doi: 10.1016/j.ecolecon.2010.12.007

Tallberg, Jonas. 2016. *EU:s politiska system*. 6:e uppl. Lund: Studentlitteratur AB.

Vitousek, Peter M., Mooney, Harold A., Lubchenco, Jane och Melillo, Jerry M. 1997. Human Domination of Earth’s Ecosystems. *Science*. Vol. 277: 494-499
DOI: 10.1126/science.277.5325.494

7.2 Elektroniska källor

Degrowth.info. 2018. Konzeptwerk neue ökonomie.
<https://www.degrowth.info/en/> (hämtad: 2018-12-01)

Degrowth.org. 2018. Research & Degrowth (R&D).
<https://degrowth.org/> (hämtad: 2018-12-01).

Department of Communications, Climate Action and Environment. 2018.
Circular Economy
<https://www.dccae.gov.ie/en-ie/environment/topics/sustainable-development/circular-economy/Pages/default.aspx> (hämtad 2018-12-22)

Europeiska Kommissionen. 2018a. A Clean Planet for all: A European strategic long-term vision for a prosperous, modern, competitive and climate neutral economy. (2018-11-28) *European Commission*.
https://ec.europa.eu/clima/sites/clima/files/docs/pages/com_2018_733_en.pdf
(hämtad 2018-12-02)

Europeiska Kommissionen. 2018b. Implementation of the Circular Economy Action Plan. *European Commission*.
<http://ec.europa.eu/environment/circular-economy/> (hämtad 2018-12-27)

Europeiska Unionen. 2018. Europeiska kommissionen. *Europa.eu*.
https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-commission_sv (hämtad 2018-12-22)

Evans, Alex. 2010. Resource scarcity, climate change and the risk of violent conflict. *New York University*.
http://web.worldbank.org/archive/website01306/web/pdf/wdr%20background%20paper_evans_04dbd.pdf?keepThis=true&TB_iframe=true&height=600&width=800
(hämtad 2018-12-22)

Evans, Alex. 2010. Resource scarcity, climate change and the risk of violent conflict. *New York University*.
http://web.worldbank.org/archive/website01306/web/pdf/wdr%20background%20paper_evans_04dbd.pdf?keepThis=true&TB_iframe=true&height=600&width=800
(hämtad 2018-12-22)

IPCC. 2018. Summary for Policymakers of IPCC Special Report on Global Warming of 1.5°C approved by governments. *Intergovernmental panel on climate change*.
<https://www.ipcc.ch/2018/10/08/summary-for-policymakers-of-ipcc-special-report-on-global-warming-of-1-5c-approved-by-governments/> (hämtad 2018-12-22)

Jansson, Tobias. 2015. Vad är cirkulär ekonomi? *CircularEconomy.se*.
<http://circulareconomy.se/vad-ar-cirkular-ekonomi/> (hämtad 2019-01-05)

Kenton, Will. 2018. First Mover. *Investopedia*.
<https://www.investopedia.com/terms/f/firstmover.asp> (hämtad 2019-01-02)

KTH. 2018a. Ekonomisk hållbarhet. *Kungliga Tekniska Högskolan: Hållbar utveckling*. (2018-10-15).
<https://www.kth.se/om/miljo-hallbar-utveckling/utbildning-miljo-hallbar-utveckling/verktygslada/sustainable-development/ekonomisk-hallbarhet-1.431976>
(hämtad: 2018-12-10).

KTH 2018b. Hållbar utveckling. *Kungliga Tekniska Högskolan: Hållbar utveckling*. (2018-12-13)
<https://www.kth.se/om/miljo-hallbar-utveckling/utbildning-miljo-hallbar-utveckling/verktygslada/sustainable-development/hallbar-utveckling-1.350579>
(hämtad 2018-12-27)

Kucukosmanoglu, Utku. 2014. A tax shift that can make the circular economy happen. *Circle Economy*.
<https://www.circle-economy.com/tax-shift-can-make-circular-economy-happen/#.XDLE1S2ZP-Z> (hämtad 2019-01-05)

Lydén, Petter. 2010. Klimatneutral. *Klimatordlista – förkortningar om klimat*.
<http://www.klimatordlista.se/klimatneutral/> (hämtad 2019-01-06)

May, Sandra. 2017. What Are Climate and Climate Change? *NASA*. (2016-10-26).
<https://www.nasa.gov/audience/forstudents/5-8/features/nasa-knows/what-is-climate-change-58.html> (hämtad: 2018.12-10).

The Post Growth Institute - About Post Growth 2018
<http://postgrowth.org/learn/about-post-growth/> (hämtad 2018-12-01)

UNFCCC. 2018. Summary of the Paris Agreement. *United Nations Framework Convention on Climate Change*.
<https://unfccc.int/resource/bigpicture/#content-the-paris-agreemen> (hämtad 2018-12-10).

UNFCCC. 2016. Report of the Conference of the Parties on its twenty-first session, held in Paris from 30 November to 13 December 2015. *United Nations Framework Convention on Climate Change*.
<https://unfccc.int/resource/docs/2015/cop21/eng/10a01.pdf> (hämtad 2018-12-28)

World economic forum. 2019. From linear to circular—Accelerating a proven concept
<http://reports.weforum.org/toward-the-circular-economy-accelerating-the-scale-up-across-global-supply-chains/from-linear-to-circular-accelerating-a-proven-concept/> (hämtad 2019-01-03)

Yeginsu, Ceylan. 2018. European Parliament Approves Ban on Single-Use Plastics. *The New York Times*
<https://www.nytimes.com/2018/10/25/world/europe/european-parliament-plastic-ban.html> (hämtad 2019-01-02)

8 Tabeller

Tabeller

1. Dimensionerna kopplade till graden av hållbarhet inom miljö, s. 15.
2. Dimensionell komparation mellan graden av hållbarhetsgrad inom miljön och kommissionens strategirapport, s. 24.